

Terminologiarbeid

Norsk oversettelse
(Grunnspråk: Nordsamisk)

Utgitt første gang i februar 1999.

© Sámediggi

Almmuhuvvon vuosttaš geardde guovvamánus 1999.

Divvojuvvon 2023 čavčča, Sámi Giellagáldu

Ovdasiiddu govva: Wikipedia

FORORD

Dette heftet er skrevet av tidligere Samisk språkråd som en veiledning til termarbeidere. Sámi Giellagáldu har fornyet heftet. Heftet består av både bakgrunnsinformasjon om termarbeid samt veiledning for praktisk arbeid med termer og ord.

Sametinget sier følgende om termarbeid finansiert av Sametinget. Heftet kan også brukes som veiledning i andre termprosjekter:

”Når det gjelder terminologiprojekter, både ved utvikling av terminologi og innsamling av ord, skal Sámi Giellagáldus retningslinjer for termarbeid følges. Termer og språkmateriale som utvikles, skal leveres til Sametinget og Sámi Giellagáldu elektronisk straks prosjektet er avsluttet. Sametinget gir støtte til terminologiprojekter med forbehold om at Sametinget har rett til å levere materialet til forskning og deretter rapportere om resultatene”.

”I forbindelse med stedsnavnprosjekter skal retningslinjer utarbeidet av Sametingets navnekonsulenttjeneste følges. En kopi eller grunnmateriale av alt innsamlet materiale skal leveres til Sametinget i elektrisk form straks prosjektet er avsluttet. Sametinget gir støtte til stedsnavnprosjekter med forbehold om at Sametinget har rett til å bruke innsamlet materiale i sitt daglige arbeid med stedsnavn.

Innhold

FORORD	2
1. ORDFORKLARINGER	4
2. TERMINOLOGIFORSKNING OG TERMINOLOGIENS BAKGRUNN	5
3. TERM- OG ORDBOK	5
3.1. TERM	5
3.2 ORDBØKER	6
4. TERMARBEID I NORGE	7
4.1 SAMELOVEN	7
4.2 NORMERINGSORGAN FOR SAMISKE TERMER	7
5. SYSTEMATISERING AV TERMARBEID	8
6. PRAKTISK TERMARBEID	9
6.1 MANGEL PÅ TERMER	10
6.2 PRAKTISK ARBEID MED TERMER	10
6.3 UTVIKLING AV TERMER	11
6.3.1 Termutviklingsmetoder i samisk språk	11
6.3.2 Krav til termer	13
6.3.3 Termer på bakgrunn av fag og tema	14
6.3.4 Termer på bakgrunn av tekst	14
6.3.5 Nøyaktighet	15
6.4 INNSAMLING AV TERMER	15
6.4.1 Terminsamlingsmetode	15
6.4.2 Informanter	15
6.4.3 Teknikk for lydopptak	16
6.4.4 Hva spør man informantene	16
6.4.5 behandling av termmateriale	17
7. GODKJENNINGSPROSESS FOR ORD OG TERMER	17
8. RETNINGSLINJER FOR TERMARBEID	18

1. ORDFORKLARINGER

Språk er et middel som brukes til å beskrive omgivelser. For handlinger, ting og hendelser må man finne ord og termer, slik at man kan fortelle andre hva man mener. Når andre forstår hva man mener, så oppdager de hva det er snakk om og man kan kommunisere på denne måten.

Når man tenker på ord i språket, kan man ofte lure på hvordan man har kommet på å kalle det ene og det andre for det de kalles for. Det er viktig at de som formidler informasjon, bruker et enkelt og forståelig språk. De fleste av oss har, når vi har snakket samisk, opplevd å ikke finne et samisk ord for noe man vil forklare eller snakke om.

Vi kommuniserer med hverandre gjennom å bruke begreper og begrepssystemer. I alle kunnskapsområder finnes det begreper som sammen gir et bilde av begrepssystemet. Uten begreper kunne vi ikke ha kommunisert.

Hva er begreper, termer og ord?

For å forstå den terminologiske tenkemåten, er det viktig å vite hva disse betyr.

Et begrep er en beskrivelse, oppfatning eller tanke om et fenomen i den virkelige verden. Med en definisjon forklarer man begrepets innhold. Definisjonen beskriver begrepet på en presis og nyansert måte.

Termen er en språklig benevnelse for et begrep innenfor et fagområde. Termen er begrepets navnermerke.

Allmennspråk er et språk som vanligvis brukes i alle daglige situasjoner.

Et fagspråk er et eget språk innenfor et fag eller fagfelt. Dette er et språk som brukes av tjenestepersoner og personer i næringer.

Det er ganske vanskelig å skille mellom når det er fagspråk eller allmennspråk, eller når fagspråket opphører og allmennspråket begynner. For eksempel: *golláš*. Dette er et vanlig ord i allmennspråket, men kan også være et medisinsk fagord.

Når fagpersoner forklarer en fagsak for allmennheten, må de ofte bytte ut termer i forklaringene, slik at publikum (allmennheten) forstår hva det er snakk om. For å kommunisere på fagspråket, kreves det bruk av presise termer.

Termer er en del av fagspråket. Dette skjedde ved Universitetet i Bergen for noen år siden:

I organisatoriske fag var lærebøkene på engelsk. Foreleserne var ikke spesielt nøye med å forklare engelskspråklige termer på norsk. De brydde seg ikke om hvordan de oversatte termene. Dette førte til at de brukte termene med ulikt innhold. Dette virket igjen negativt på elevenes resultater, da de var usikre på hvilke termer de skulle bruke i skrivningen, noe som førte til at sensorer misforsto svarene.

2. TERMINOLOGIFORSKNING OG TERMINOLOGIENS BAKGRUNN

På 1600-tallet begynte noen språkkyndige å samle inn og registrere termer, bl.a. i matematikk, geometri, medisin, zoologi og botanikk. De begynte å sette føringer for termutvikling, f.eks. når de skulle oversette eller lage ord fra latin. Den østerrikske ingeniøren og teknologidoktoren E. Wüster (1898–1977) var med på å etablere terminologilæren og -forskningen. Kort forklart er terminologilæren et tverrvitenskapelig område, som har lånt deler av f.eks. begrepslæren, leksikologien, tegnlæren og klassifiseringsteorien.

På slutten av forrige århundre innså forskere at det var behov for å standardisere både konkrete og abstrakte begreper på ulike felt, særlig innenfor det tekniske fagfeltet.

Den første samiske teksten kom ut i 1557. Teksten var en liste med 95 samiske ord og uttrykk. Det var den engelske mannen Stehpan Barrow som skrev denne lista mens han måtte oppholde seg på Kolahalvøya, fordi båten hans hadde blitt ødelagt der. Presten Peter Fjellstrøm utga på 1700-tallet både samisk grammatikk og glossar – en ordliste med forklaringer, på umesamisk. På midten av 1700-tallet ga Knut Leem ut en nordsamisk grammatikk og nomenklatur – en navneliste med fagord i ulike fag. Siden den gang har det sakte kommet ut flere ordbøker, bl.a. Konrad Nielsen sin “Lappisk ordbok”.

3. TERM- OG ORDBOK

3.1. TERM

Termforskere fra nordområdene sier at det er feil å spørre: “hva betyr term”. Termen er jo en språklig benevnelse, som både kan skrives og uttales.

For eksempel er *hus* en term, men

dette bilde er ikke det.

Som nevnt tidligere, så er en term begrepets navnermerke. Ser vi på ordbøkene, så ser vi at disse kan inneholde både ord og termer. Termen er ikke nødvendigvis alltid et konstruert ord, men kan også være et gammelt tradisjonsord.

Term kan være et enkelt ord, sammensatt ord, avledet ord, flere ord sammen, forkortelse og symbol:

- enkelt ord: ord, bil, fisk
- sammensatt ord: ordliste, lastebil, saltvannsfisk
- avledninger: fisker, lite hus
- flere ord: tradisjonelle rettigheter (jur.)
- forkortelser: bl.a. osv.
- symboler: m, %, §

Ved undersøkelse av en term må man se på om termen er et overbegrep eller underbegrep:

overbegrep: bil

underbegrep: lastebil

Terminologenes anbefaling er at det i utgangspunktet bare bør brukes én term for én sak. Ordbøkene inneholder ofte andre termer (synonymer) i tillegg. Selv om det finnes en forklaring til termen, så er selve termen viktigst.

Ord som ikke er termer:

- jobb
- hast
- morsom

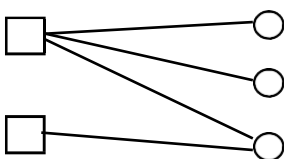
Er *navn* en term? Det er en del av en term, men også navnet til et språklig individualbegrep.

3.2 ORDBØKER

Det finnes flere typer ordbøker.

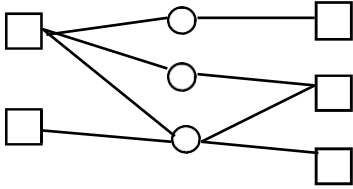
= ord/term ○ = forklaring/begrep

En enspråklig allmennordbok er slik:

En tospråklig allmennordbok er slik:

Forskjellige typer ordbøker:

– ordbok	ord fra et språk eller felt, med forklaring/oversetting til andre språk
– deskriptiv ordbok	ordbok som forklarer hvordan ord blir brukt
– normativ ordbok	ordbok som gir råd om hvordan ord bør brukes
– fagordbok	ordbok med termer som søkeord
– fagordliste	liten ordbok
– nomenklatur	navn (systematiske navn på planter og dyr)

4. TERMARBEID I NORGE

I Sápmi har det vært slik at termarbeid har foregått mens oversettere oversatte tekster. Under oversettingen måtte de finne på nye ord på samisk. I samisk var det stort sett språkfolk som oversatte fagtekster. I norsk var og er det fremdeles mest vanlig at fagfolk oversetter fra f.eks. engelsk til norsk. Nå er dette i ferd med å snu i riktig retning også i Sápmi ved at flere fagfolk har begynt å oversette fagtekster.

4.1 SAMELOVEN

Samelovens § 3-12 sier at:

Sametinget skal arbeide for vern og videre utvikling av samiske språk i Norge.

4.2 NORMERINGSORGAN FOR SAMISKE TERMER

Sametinget skal fremme nødvendige saker som omhandler fagspråk og terminologi til Sámi Giellagáldu. For språkets skyld er det veldig viktig å bruke felles ord for de samme sakene. Mange oversetter termer ved behov, og lager også nye når de mangler. Det er nødvendig at dette gjøres, og det bidrar til at samisk språk utvikles og overlever i flere samfunnsområder.

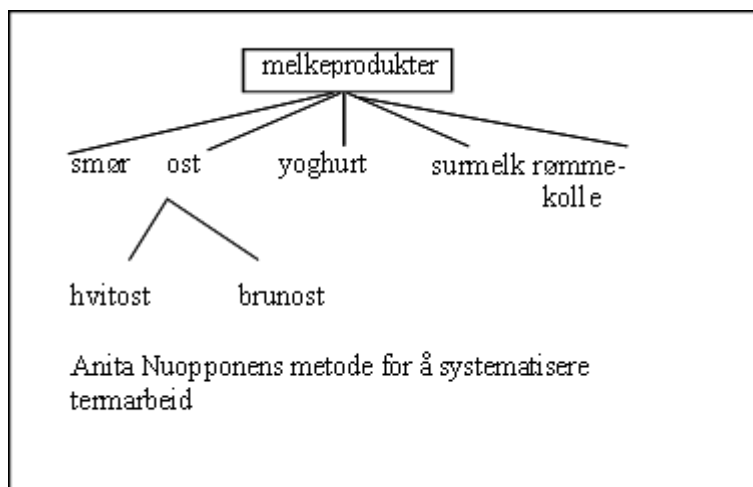
Det kan også medføre at ulike institusjoner oversetter termer på forskjellige måter. Forskjellige termer for en og samme sak kan føre til at folk ikke forstår hverandre på samisk selv om man snakker om samme sak. Derfor er det viktig at de som oversetter eller lager termer, sender forslag til termer til Sámi Giellagáldu, slik at termene kan samles og systematiseres.

Til terminologiarbeidet har Sámi Giellagáldu oppnevnt fem språkutvalg som jobber med termer på de ulike samiske språkene. Sámi Giellagáldu samler språkutvalgene, som deretter gjennomgår og behandler nye ord og termer og kommer med anbefalinger. Sámi Giellagáldus språkutvalg vedtar forslagene offisielt.

Terminologiutvikling er svært viktig for å bevare og styrke samisk språk. En forutsetning for at befolkningen skal bruke samisk i faglige sammenhenger, er at det finnes passende fagtermer og fagbegreper som kan brukes for å beskrive det man vil.

5. SYSTEMATISERING AV TERMARBEID

Finske [Anita Nuopponen](#) har forsket på hvordan kunnskap, og særlig begreper kan ryddes i. Hun har utarbeidet en systematisk termanalyse. Hun har sortert termene etter hvordan de logisk hører sammen. Denne metoden ser ut til å være nyttig i termarbeid.

Konrad Nielsen har også i sitt arbeid med ordbøker utarbeidet en systematisk del, der han har systematisert samiske ord og termer etter fag og tema.

II VEGETABILSK OG ANIMALSK LIV
A. Planteriket (75)
Plantevekst, vegetasjon. Plante, generelt (75)
158. Plantevekst, vegetasjon (75)
159. Plante, generelt (75)
B. Dyreiket (80)
Benevnelser som omfatter både dyr og mennesker
172. Levende vesen, individ, skapning (80)
173. Dyr, generelt. Kjønn, rase og avstamning (80)
174. Generelle benevnelser på tamreinen (80)

Konrad Niensens metode for å systematisere termarbeid.

Sámi Giellagáldus termdatabase satni.org har også en egen modell for hvordan ord og termer er systematisert.

6. PRAKTISK TERMARBEID

Det er en sterk forbindelse mellom samisk språk og kultur. Det samiske folket har mange unike ord og betegnelser som er nærmest umulig å oversette eller tilpasse til andre språk, f.eks. i reindriften eller naturen, og for slektskap og snø. Dette er termer i språket som er blitt brukt før i tiden og som fremdeles blir brukt i dag både i hjemme- og arbeidssammenheng.

Det samiske folket har klart å opprettholde tusenårige tradisjoner som sanker-, utmarks- og jaktfolk. Jakt og fiske har vært viktige primærnæringer, så vel som reindrift og sjøfiske. Det er også derfor kunnskap om vær og klima og om natur og dyr er blitt bevart til i dag. For at denne kunnskapen skal bli videreført, er vi avhengig av å klare å gi neste generasjon presise uttrykk og termer av viktige begreper. Den lange erfaringen med å utnytte naturens potensiale som levebrød har utviklet begreper for samfunnets og virksomhetenes behov.

Samisk kunnskap er hverdagskunnskap og erfaringsbasert kunnskap samlet gradvis over lang tid gjennom å tilpasse livet til naturen, og ansees i dag som spesialkompetanse på en rekke områder. Dette er kunnskap som er knyttet til sosiale og slektsrelasjoner, og til jakt, fiske og reindrift. Det er kunnskap om hvordan forankre og bruke redskaper, og detaljert kunnskap om bruksområdets natur, egenskaper og muligheter, og om området historie, stedsnavn og

naturbenevnelser. Denne kunnskapen har også resultert i et stort forråd av ord og begreper som beskriver menneskers aktiviteter. Det er et stort forråd av unike termer. Vi ser nå at deler av tradisjonell samisk kunnskap er blitt til formell kunnskap, når duodji ifølge fagopplæringsloven har blitt til et håndarbeidsfag, og både duodji, reindrift og samisk er fag på videregående skole. Disse fagene kan man også studere opp til høyskole- og/eller universitetsnivå. Utenfra er det også økt interesse for samenes unike kunnskaper om folke- og naturmedisin.

Denne muntlige tradisjonelle kunnskapen som fagterminologi er i fare for å forsvinne fordi menneskers arbeidsmåter og levestett forandrer seg. I dag er barn og unge på skolen i beste læretid. Skolen kan ikke gi opplæring som tilsvarer kunnskapen en får gjennom tradisjonelt arbeid. Det er derfor nødvendig at Sametinget og Sámi Giellagáldu forsøker å samle inn termer og uttrykksmåter fra så mange felt som mulig.

Termarbeid kan deles i to deler:

1. Utvikling av termer

Her lager man helt nye termer på utvalgte fagområder.

2. Innsamling av termer

Her samler man inn termer eller ord som allerede finnes i språket, men som kanskje er i ferd med å forsvinne eller ikke lenger er i bruk.

6.1 MANGEL PÅ TERMER

Når vi ser på arbeidsforhold hvor man ikke jobber innen tradisjonelle samiske næringer eller yrker, så ser vi at det er stikk motsatt. Ofte mangler det termer på samisk. I Sametingets og Sámi Giellagáldus administrasjoner oppleves det daglig at det mangler ord for å forklare enkelte ting. Administrasjonen får ofte spørsmål angående terminologi, hva diverse ord er på samisk og om disse ordene er oversatt til samisk.

6.2 PRAKTISK ARBEID MED TERMER

Sametingets og Sámi Giellagáldus språkarbeidere bruker mye tid på å finne ord folk spør etter, og om disse ordene er oversatt eller ikke. Hvis de ikke er oversatt, må vi begynne å søke etter ordene i ordbøker på andre språk, og på den måten finner vi kanskje et ord som passer godt. Etter at vi har funnet det oversatte ordet, så ringer eller skriver vi til den/de som spurte om ordet. Eksempelvis trengte tidligere Samisk utdanningsråd å få ordet lærestoff på samisk; et kjent ord, vært i bruk lenge og vi kjente til innholdet. Var det sant at ordet ikke var blitt oversatt til samisk før? Vi fant ikke en nærmere forklaring av ordet lærestoff i noen norske ordbøker. Da måtte vi begynne å søke under ordet oahppu i samiske ordbøker og ordlistene vi hadde. Det var lett å søke på datamaskinen, men der fantes det ikke så mange ord. Da måtte vi begynne å bla i bøker og lister. Oahppostoffa følte ikke som et passende ord. Oahppoávnas? - det ordet ble brukt for læremiddel. Oahppomearri - er

det dekkende nok? - det var pensum. Vi fant ikke et passende ord, og hva skulle vi da gjøre? Lærestoff var et pedagogisk ord, og heldigvis hadde vi pedagogisk-psykologisk ordbok tilgjengelig. Der ble ordet lærestoff forklart slik: fagenes innhold. Vi kunne da oversette ordet til samisk slik: fága sisdoallu (rett oversatt til norsk: fagets innhold).

Alle godkjente termer registreres i Sámi Giellagáldus termdatabase www.satni.org. Ordlister og termer skal lagres i termdatabasen etter hvert som de blir godkjent. Alle kan bruke termdatabasen og søke etter godkjente termer der.

6.3 UTVIKLING AV TERMER

Det er ikke mulig å beskrive alle ord vitenskapelig. En del ord kan spores tilbake og etter en språkhistorisk vurdering kan man oppdage at ordene har hatt en annen form før. Man kan også spore ord til andre språk og se lignende ord i bruk. Navn har ofte stammet fra ting og arbeid. Når man skal lage nye ord for dagens arbeidsoppgaver og ting, må man prøve å lage ord som passer godt sammen med det samiske språkets natur. De fleste fremmedord kan tilpasses til det samiske språkets lydsystem, f.eks. ved å tilføye en -a: musihkka, kultuvra, telefodna osv.

Eldre mennesker har rådet oss om å unngå å bruke ord som allerede er i bruk i språket eller ord knyttet til primærnæringer ved utvikling av nye termer.

6.3.1 Termutviklingsmetoder i samisk språk

Man kan lage samiske termer på følgende måter:

AVLEDNING

I samisk termarbeid er det ganske vanlig å lage ord gjennom avledning, da det er mange avledningsmuligheter i samisk. Det finnes rundt 50 avledninger som kan brukes til å lage substantiver, f.eks.:

- *civcon* = stiftesmaskin, avledet av ordet *cikcut*
- *álgu* = start, begynnelse, avledet av verbet *álgit*

DRA NYTTE AV ALLE SAMISKE SPRÅK OG DIALEKTER

Ved utvikling av ord kan det være fornuftig å søke etter ord også fra andre dialekter og

språkgrupper. Dersom man trenger et ord som forklarer at noe er ekstra vakkert, så finnes det i alle fall i Guovdageaidnu-dialekten et slikt ord:

- sieva = spesiell/pen

SØKE ETTER ORD FRA ELDRE TEKSTER/ORDBØKER

Man kan også søke etter ord fra eldre ordbøker. I f.eks. Knut Leems bok, Lexicon Lapponicum (1786-1781), er det samlet inn samiske ord fra Leavdnja. Boken inneholder mange ord som var i bruk på den tiden, men som nå har forsvunnet, f.eks.:

- bodđi – på norsk: bluse, suomag.: pusero
- bealljeskattar – på norsk: øredobbe
- vuovru – forpaktning

SAMMENSETTING AV ORD

- teakstaoassi = avsnitt
- sámeláhka = sameloven

BRUK AV LÅNORD

Lånord kommer inn i et språk ved at nye handelsvarer og andre ting dukker opp i områdene der språket snakkes. F.eks. var ordparet áibmi/nállu kjent fra gammelt av, ikke bare i det samiske språket, men også i andre finsk-ugriske språk:

- Áibmi
- finsk: äimä
- čeremiss: ime
- syrjen.: jem
- nállu - på opprinnelig skandinavisk: náđlo

TILPASSING

Ved utvikling av ord må man ofte tilpasse f.eks. et norsk ord til samisk. Det vanlige er at når ordet er tilpasset til samisk, så kan det samiske ordet gi en nærmere beskrivelse av innholdet:

doaimalohpi = konsesjon
čiegas čihkii = diagonal

DIREKTE OVERSETTELSE

- sátnejodiheaddji = ordfører

ASSOSIERING

Man kan lage et ord basert på refleksjoner og assosiasjoner ved å f.eks. assosiere med form, oppførsel, lyd eller annen fremstilling.

Ordet *virgeolmmái* kan være basert på assosiasjoner:

- virgás heargi/vuoján (hilbes vuoján)

SKRIFTLIG/LYDLIG TILPASSING

- Matematihkka
- stašuvdna

Alle lager termer, enten med vilje eller ubevisst. I Riektačállinrávvagat-heftet anbefales det at fremmedordets siste takt tilpasses til det samiske skriftspråket. Alt av orddannelser og ordsammensetninger som kan brukes i “vanlig” orddanning, kan også brukes i termdanning. Som nevnt tidligere, så er en term et enkelt ord, sammensatt ord eller avledet ord.

En term er ikke nødvendigvis kun et substantiv eller substantivisk uttrykk. Det kan også være en hel ordklasse. Terminologiordlister består vanligvis av mer enn 90 % substantiviske uttrykk.

6.3.2 Krav til termer

Vi må huske på at innholdet i nye termer skal være tydelig og forståelig. Befolkningen har noen krav til oppfunnede termer:

- termen bør være forståelig
- termen bør bli anerkjent og tatt i bruk i fagmiljøer
- termen bør passe inn i språksystemet, fonologien, morfologien, syntaksen
- termen bør ikke gi feilaktig informasjon
- termen bør være enkel (en term - et begrep)
- termen bør være effektiv og passe til språket
- termen bør være utviklet for tekst

6.3.3 Termer på bakgrunn av fag og tema

Utvikling av termer for et tema eller fag skjer ved at noen finner på, oversetter og lager samiske termer for norsk fagterminologi. Dette er eksempler fra et prosjekt om matematikkord. Det ble laget matematikktermer på samisk på grunnlag av norske matematikktermer:

- dagsverk beaivebargu
- definere mearridit, defineret
- definisjon mearrádus, definišuvdna
- dekadisk enhet dekádaleš ovttadat
- dekagram dekágrámma

Også i andre fag har det blitt utviklet termer på samme måte:

- Psykiatriijasánit
- Valástallansánit
- Ekonomiiijasánit
- Teáhthersánit
- Fysihkka- ja kemijatearpmat
- Galbentearpmat

6.3.4 Termer på bakgrunn av tekst

I forbindelse med oversetting eller skriving oppstår det ofte behov for ord som ikke finnes i samisk. Under oversetting eller skriving er det nesten alltid to prosesser på gang. Når man oversetter eller skriver noe, må man samtidig lage, lete eller finne på termer som passer til teksten man oversetter. Et eksempel er Sametingets tidligere opplæringsavdelingens bokprosjekt om heimkunnskap. De to skribentene måtte under skrivingen også lage samiske termer.

En oversetter bruker 30 – 40 % av oversettingstiden til å jobbe med termer.

Disse eksemplene har tidligere Samisk språkråd hjulpet til med å lete, finne på eller lage til noen som holdt på å oversette en tekst:

- med guiding ofelastimiin
- marsj 1. vázzin, 2. vázzinmusihkka
- appell 1. ávžžuhus, 2. gohčus arrangement doallu
- presentasjon oahpisteapmi
- festforestilling gudnečájáhus, gudnečájálmas

Disse ordene har tidligere Samisk språkråd foreslått i en hast, og fagtermgruppa har gjennomgått ordene og gjort et endelig vedtak.

Ved oversetting av ord og termer må følgende ting være riktige:

- grammatisk struktur
- språklig mangfold
- semantikk (ordets betydning)
- pragmatikk (forholdet mellom språktegnene og verden)

6.3.5 Nøyaktighet

Ved utvikling av termer er det veldig viktig å være så nøyaktig som mulig. Hvis vi skal lage en samisk term for ordet *kompetanse*, må vi se svært nøye på om den norske termen er 1. *gelbbolašvuohhta* eller 2. *váldi*, *vuobmi*. Dette vet man ikke hvis man ikke ser på termen i den konteksten eller språklige sammenhengen den er i.

Andre eksempler på slik nøyaktighet er:

- lake 1. láhká (sálte-, sohkar-), 2. vuorda, 3. njáhká
- gulrot rušpi - rušppit, rubeš - rubešat

6.4 INNSAMLING AV TERMER

6.4.1 Terminnsamlingsmetode

Det er flere metoder for å samle inn termer. En metode er å fylle ut ord og informasjon i et ferdig skjema under et intervju. For å få den rette uttalen, kan man bruke en lydopptaker til å ta opp et intervju eller til å ta opp når man selv uttaler termen eller ordet. Disse to metodene kan også kombineres.

6.4.2 Informanter

Alle samiskspråklige er egnet som informanter når det gjelder ord. De beste informantene er godt voksne eller eldre mennesker som har et språk som ikke er så påvirket av andre språk. Eldre mennesker har kunnskap om veldig mange samiske ord. Derfor bør man spesielt intervju dem.

Når det gjelder ord innenfor de ulike næringene er det best å intervju folk som selv har utøvd eller utøver næringen. De som har brukt ordene i praksis, har mest kunnskap om

ordenes innhold.

Man bør spørre informanten om tillatelse til å publisere opptaket offentlig slik at andre også har mulighet til å høre på den. Man trenger ikke å spørre om tillatelse til å publisere ord, fordi enkeltmennesker ikke eier ordene. Intervjumaterialet inneholder personopplysninger (bl.a. kan informantens stemme gjenkjennes). Husk å følge GDPR og andre gjeldende regler for håndtering av personopplysninger.

6.4.3 Teknikk for lydopptak

Ved innsamling av termer er det best å bruke lydopptaker. På denne måten er intervjueren mindre opptatt av å skrive under intervjuet, og kan fokusere på å snakke og spørre, og slipper å stresse med å skrive og høre på samtidig. Når man er ferdig med intervjuet, kan man samle inn informasjon fra opptaket som er relevant for arbeidet man holder på med.

Du bør selv si informasjon om følgende i begynnelsen av hvert lydopptak:

- opptaksdato
- informantens navn
- fødselsdato
- opptakssted

6.4.4 Hva spør man informantene

Intervjuer bør be informanten fortelle f.eks.:

- hva vedkommende vet om temaet
- når ordet brukes
- hvordan ordet brukes
- hvordan ordet oversettes til norsk eller andre språk

I intervjuene er det svært viktig å få informasjon om grunnlaget for ordet; hvordan ordet er på norsk eller andre språk, og i hvilke sammenhenger ordet brukes. I løpet av samtalen kan informanten kanskje si et ord som er relevant, og da kan man følge opp ved å spørre om ordet som informanten har sagt, og be vedkommende om en grundigere forklaring av ordet. Dersom man for eksempel ikke vet hvordan ordet bøyes, bør man stille et spørsmål der informanten i sitt svar må bøye ordet. Hvis informanten vet at ordet blir uttalt på en annen måte i andre områder, så spør man gjerne om det også.

6.4.5 behandling av termmateriale

Når man hører på lydopptakene, skal man ta hensyn til:

- navneform (man bør merke alle former og forskjeller)
- uttale
- bøyning
- dialekteksempler
- all annen informasjon bør taes med

Denne informasjonen bør da fylles inn i term-/ordskjemaer.

Hvis man ikke tar lydopptak, kan man fylle inn informasjonen direkte i term-/ordskjemaer. En nærmere beskrivelse av hvordan denne bør fylles ut finnes under kapittel 7. I tillegg til term-skjema bør man også lage en liten rapport av innsamlingen, der man tar med relevant informasjon.

Rapporten bør inneholde følgende informasjon:

- innsamlingssted: angi hvilket område materialet er samlet fra
- innsamlingsdato: dato for når innsamlingen har skjedd og hvor lenge man har jobbet
- informasjon om dialekten/idiolene (om dette finnes)
- informasjon om informantene (personalia) navn, fødselsdato og -sted, hvor vedkommende er fra/har levd
- informasjon om hvor det innsamlede materialet finnes (f.eks. Sametingets termdatabaser)
- informasjon om hjelpemateriale
- til slutt oppgi dato og innsamlerens navn

Skribentens innsamlede materiale skal skrives i elektronisk form.

I begynnelsen av lydopptaket bør man selv si informasjon om:

- opptaksdato
- informantens navn og fødselsdato
- opptakssted

Skriv dato og innsamlerens navn på slutten av rapporten.

7. GODKJENNINGSPROCESS FOR ORD OG TERMER

Når Sametinget mottar ord- og termlister, vil disse behandles slik andre saker vanligvis

behandles. Etter administrasjonens gjennomgang, sendes listene til Sámi Giellagáldu, som fremmer disse til språkutvalgene.

Sámi Giellagáldus styre har oppnevnt nordiske språkutvalg for nord-, lule-, sør-, enare- og skoltesamisk.

Sámi Giellagáldu publiserer godkjente ord og lister i orddatabanken www.satni.org. Sámi Giellagáldu publiserer termlister på nettsiden www.giella.org og satni.org.

8. RETNINGSLINJER FOR TERMARBEID

Termene skal fylles inn i elektrisk form i termeskjemat som finnes på Sametingets [nettside](#):

Skjemaet skal inneholde:

1. Termen på samisk
 - Substantiv entall i nominativ
 - Adjektiv entall i nominativ
 - Verb i infinitiv form
2. Forklaring til termen på samisk
3. Termen på norsk-, finsk- og svensk
4. Ordklasse til termen
5. Kilde for ordet/termen (person, ordbok, termbank, www.satni.org osv.)

I skjemaet er det i tillegg plass for ytterligere informasjon som kan fylles inn:

6. Synonymer til termen
7. Termen på andre samiske språk
8. Forklaring til termen på norsk, finsk eller svensk

Termenes fagområde oppgis i listas tittel.

Kun nye termer eller eksisterende termer for ny bruk skal sendes til Sámi Giellagáldu.

Det vises ellers til www.giella.org, der man finner godkjente termlister og språknormeringer.

Sámediggi—Sametinget/
Sámi Giellagáldu

Ávjovárgeaidnu 50

9730 Karasjok/ Kárášjohka

Tlf. 78474000

info@giellagaldu.org

samediggi@samediggi.no

